

اهمیت نماز از دیدگاه قرآن

در قرآن به هیچ عبادتی به اندازه نماز اهمیت داده نشده؛ تا جایی که بیش از یکصد آیه در مورد نماز و مسائل مربوط به آن نازل شده است. براساس آیات قرآن، این فریضه بر همه پیروان شرایع پیشین نیز واجب بوده و تمامی انبیا بر آن تأکید کرده‌اند. برخی از این آیات را مرور کنیم:

۱. حضرت ابراهیم علیه السلام پیشگاه خداوند می‌خواهد او را از نمازگزاران قرار

دهد:

﴿رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي﴾^۱

پروردگارا، مرا برپادارنده نماز قرار ده و از فرزندان من نیز.

همچنین حضرت ابراهیم علیه السلام علت سکونت خانواده‌اش در مکه را مسئله

اقامه نماز معرفی می‌کند:

﴿رَبَّنَا إِنِّي أَسْكَنْتُ مِنْ ذُرِّيَّتِي بِوَادٍ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ عِنْدَ بَيْتِكَ

الْمُحَرَّمِ رَبَّنَا لِيُقِيمُوا الصَّلَاةَ﴾^۲

۱. ابراهیم: ۴۰.

۲. همان: ۳۷.

پروردگارا! من [یکی] از فرزندانم را در دره‌ای بی‌کشت نزد خانه
محترم تو سکونت دادم؛ پروردگارا! تا نماز را به پا دارند.

۲. در اولین وحی به حضرت موسی علیه السلام، نماز مورد تأکید قرار می‌گیرد:

﴿وَأَنَا اخْتَرْتُكَ فَاسْتَمِعْ لِمَا يُوحَىٰ * إِنَّنِي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا
فَاعْبُدْنِي وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي﴾^۱

و من تو را برگزیده‌ام. پس بدان چه وحی می‌شود؛ گوش فرا ده.
منم! من! خدایی که جز من خدایی نیست. پس مرا پرستش کن و
به یاد من نماز برپا دار.

۳. حضرت عیسی علیه السلام در گهواره از نماز سخن می‌گوید:

﴿إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ آتَانِيَ الْكِتَابَ وَجَعَلَنِي نَبِيًّا وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا أَيْنَ مَا
كُنْتُ وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا﴾^۲

منم بنده خدا! به من کتاب داده و مرا پیامبر قرار داده است و هر
جا که باشم، مرا با برکت ساخته و تا زنده‌ام، به نماز و زکات
سفارش کرده است.

۴. از جمله سفارش‌های حضرت لقمان به پسرش نماز است:

﴿يَا بُنَيَّ أَقِمِ الصَّلَاةَ﴾^۳

۱. طه: ۱۴-۱۳.

۲. مریم: ۳۱-۳۰.

۳. لقمان: ۱۷.

پسرم! نماز را برپا دار.

۵. به پیامبر اسلام ﷺ نیز این گونه خطاب می‌شود:

﴿أَتْلُ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ وَأَقِمِ الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى
عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ﴾^۱

آنچه از کتاب به سوی تو وحی شده است، بخوان و نماز را برپا دار. نماز از کار زشت و ناپسند بازمی‌دارد و قطعاً یاد خدا بالاتر است.

﴿أَقِمِ الصَّلَاةَ لِدُلُوكِ الشَّمْسِ إِلَى غَسَقِ اللَّيْلِ وَقُرْآنَ الْفَجْرِ إِنَّ
قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُوداً * وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَكَ عَسَى
أَنْ يَعْتَكَ رَبُّكَ مَقَاماً مَحْمُوداً﴾^۲

نماز را از زوال خورشید [هنگام ظهر] تا نهایت تاریکی شب [نیمه‌شب] برپا دار؛ و همچنین قرآن فجر [نماز صبح] را؛ چراکه قرآن فجر همواره [مقرون با] حضور [فرشتگان] است، و پاسی از شب را زنده بدار تا برای تو به منزله نافلة‌ای باشد؛ امید است پروردگارت تو را به مقامی درخور ستایش برانگیزد.

۱. عنکبوت: ۴۵.

۲. اسراء: ۷۹ - ۷۸.

۶. برپایی نماز از نشانه‌های حکومت دینداران است:

﴿الَّذِينَ إِذَا مَكَتَاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَأَمَرُوا

بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَلِلَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ﴾^۱

[یاران خدا] کسانی هستند که هرگاه در زمین به آنها قدرت بخشیدیم، نماز را برپا می‌دارند و زکات را ادا می‌کنند و امر به معروف و نهی از منکر می‌نمایند، و پایان همه کارها از آن خداست.

۷. نماز از واجباتی است که در حال جنگ و بیماری نیز واجب است و تکلیف

در آن شرایط نیز ساقط نمی‌شود:

﴿وَإِذَا كُنْتَ فِيهِمْ فَأَقَمْتَ لَهُمُ الصَّلَاةَ فَلْتَقُمْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ مَعَكَ

وَلْيَأْخُذُوا أَسْلِحَتَهُمْ فَإِذَا سَجَدُوا فَلْيَكُونُوا مِنْ وَرَائِكُمْ وَلْتَأْتِ

طَائِفَةٌ أُخْرَى لَمْ يُصَلُّوا فَلْيُصَلُّوا مَعَكَ... * فَإِذَا قَضَيْتُمُ الصَّلَاةَ

فَاذْكُرُوا اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِكُمْ فَإِذَا اطْمَأْنَنْتُمْ فَأَقِيمُوا

الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا﴾^۲

و هنگامی که در میان آنها باشی و [در میدان جنگ] برای آنها نماز را برپا کنی، باید دسته‌ای از آنها با تو [به نماز] برخیزند و سلاح‌هایشان را با خود بگیرند و هنگامی که سجده کردند [و نماز

۱. حج: ۴۱.

۲. نساء: ۱۰۳ - ۱۰۲.

را به پایان رساندند]، باید به پشت سر شما [به میدان نبرد] بروند، و آن دسته دیگر که نماز نخوانده‌اند [و مشغول پیکار بوده‌اند]، بیایند و با تو نماز بخوانند... و هنگامی که نماز را به پایان رساندید، خدا را یاد کنید، ایستاده و نشسته و درحالی که به پهلو خوابیده‌اید و هرگاه آرامش یافتید [و حالت ترس زایل گشت]، نماز را [به طور معمول] انجام دهید؛ زیرا نماز وظیفه ثابت و معینی برای مؤمنان است.

منظور از یاد خدا در حال قیام، قعود و بر پهلو خوابیدن، ممکن است همان حالات استراحت در فواصلی باشد که در میدان جنگ واقع می‌شود، یا ممکن است حالات مختلف جنگی باشد که سربازان گاه در حال ایستادن و زمانی نشستن و زمانی به پهلو خوابیدن، سلاح‌های مختلف جنگی - از جمله وسیله تیراندازی - را به کار می‌برند.

این آیه در روایت‌های گوناگون، به کیفیت نماز گزاردن بیماران تفسیر شده که اگر بتوانند، ایستاده و اگر نتوانند، نشسته و اگر باز هم نتوانند، به پهلو بخوابند و نماز را به‌جا آورند. این تفسیر در حقیقت نوعی گسترش در معنای آیه است.